

Sygn. akt IV Ca 1613/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2016 r.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w następującym składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Małgorzata Truskolaska-Żuczek (spr.)

Sędzia SO Małgorzata Balcerak-Tkacz

Sędzia SO Wojciech Szcząska

Protokolant protokolant sądowy-stażysta Magdalena Wierzchowska

po rozpoznaniu w dniu 20 maja 2016 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. Z. i P. Z.

przeciwko Gminie O.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Otwocku

z dnia 08 czerwca 2015 r., sygn. akt I C 1246/14

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że w punkcie 1. powództwo oddala, a w punkcie 2. zasądza od M. Z. i P. Z. solidarnie na rzecz Gminy O. kwotę 1.200 (tysiąc dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

II. zasądza od M. Z. i P. Z. solidarnie na rzecz Gminy O. kwotę 1.252 (tysiąc dwieście pięćdziesiąt dwa) złote tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Małgorzata Balcerak-Tkacz Małgorzata Truskolaska-Żuczek Wojciech Szcząska

Sygn. akt IV Ca 1613/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy zasądził od pozwanej Gminy O. na rzecz powodów M. Z. i P. Z. solidarnie kwotę 7.040 zł z odsetkami ustawowymi liczonymi od kwot i dat wskazanych w punkcie 1 sentencji oraz zasądził od pozwanej na rzecz powodów solidarnie kwotę 1.569 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (punkt 2 sentencji).

Sąd Rejonowy ustalił, że córka powodów H. Z. w latach 2012/2013 i 2013/2014 uczęszczała do Ż. Miejskiego w O.. W latach 2012/2013 opłata miesięczna za świadczone usługi wynosiła 350 zł, zaś w latach 2013/2014 – 470 zł i miała charakter stały. Opłata miała być ponoszona w czasie trwania całego roku żłobkowego z wyłączeniem przerwy w pracy

placówki w lipcu. Zgodnie z zapisami umów z dnia 06 czerwca 2012 r. i z dnia 05 czerwca 2013 r. w przypadku nieobecności dziecka w żłobku opłata nie podlegała zwrotowi. Powodowie regularnie uiszczali opłaty.

Wyrokiem z dnia 11 czerwca 2013 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w W. w sprawie II SA/Wa 408/13 stwierdził nieważność uchwały Rady Miasta O. z dnia 28 czerwca 2011 r. nr IX/89/11 wraz ze wskazanymi uchwałami ją zmieniającymi. W/w Sąd określił także, że zaskarżona uchwała wraz z uchwałami ją zmieniającymi we wskazanej części nie podlega wykonaniu. WSA wskazał w uzasadnieniu, że powyższe uchwały ustalające opłatę za pobyt w żłobku w sposób stały i zryczałtowany stanowiły istotne naruszenie art. 23 w zw. z art. 58 ust. 1 ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 z dnia 04 lutego 2011 r. oraz zasady ekwiwalentności świadczeń. Wyrokiem z dnia 31 stycznia 2014 r. NSA oddalił skargę kasacyjną Gminy O. od wyroku WSA.

W piśmie z dnia 28 maja 2014 r. powód wezwał Prezydenta Miasta O. do zapłaty kwoty 7.040 zł tytułem nienależnie pobranego świadczenia za pobyt H. Z. w Ż. Miejskim w O. w okresie od września 2012 r. do stycznia 2014 r. W piśmie z dnia 10 czerwca 2014 r. Dyrektor Ż. Miejskiego w O. odmówił uznania żądania. Już po wniesieniu pozwu w niniejszej sprawie Gmina O. wezwała powodów do zapłaty kwoty 7.040 zł tytułem poniesionych przez Gminę kosztów pobytu ich dziecka w Ż. Miejskim w okresie od września 2012 r. do czerwca 2013 r. oraz od sierpnia 2013 r. do stycznia 2014 r.

Sąd Rejonowy przytoczył treść art. 410 § 1 i 2 kc i art. 405 kc. Wskazał, że zgodnie z art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw, zakładanie i utrzymywanie żłobków należy do zadań własnych gminy. Zobowiązanymi do ponoszenia opłat za pobyt oraz wyżywienie dzieci w żłobku są rodzice. Opłaty muszą charakteryzować się ekwiwalentnością, a więc zapewnieniem odpłatności za rzeczywiście udzielone świadczenia i w odniesieniu do rzeczywistych kosztów. Przepis art. 58 ust. 1 ustawy o opiece nad dziećmi do lat 3 stanowi zaś, że wysokość opłaty za pobyt dziecka w żłobku utworzonym przez gminę albo u dziennego opiekuna zatrudnionego przez gminę oraz maksymalną wysokość opłaty za wyżywienie ustala rada gminy w drodze uchwały.

Sąd wskazał, że wyrok WSA z dnia 11 czerwca 2013 r., po rozpoznaniu kasacji Gminy O. przez NSA w dniu 31 stycznia 2014 r., wyeliminował w/w uchwały z obrotu prawnego. Już z wydaniem wyroku w dniu 11 czerwca 2013 r. na podstawie art. 152 ustawy Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi zaskarżona uchwała nie mogła być wykonywana w takiej części, w jakiej została stwierdzona nieważność w/w uchwał.

Sąd uznał zatem, że powodowie spełnili na rzecz pozwanej świadczenie nienależne, tj. pozbawione podstawy prawnej, która została skutecznie zakwestionowana w trybie postępowania administracyjnego, zatem mogli domagać się zwrotu spełnionego świadczenia.

W ocenie Sądu zarzut strony pozwanej o potrąceniu na podstawie art. 498 kc wierzytelności przysługującej jej względem strony powodowej nie zasługiwał na uwzględnienie. Sąd wskazał, że w/w przepis odnosi się jedynie do wierzytelności cywilnoprawnych i nie ma zastosowania do potrącenia należności publicznoprawnej z należnością cywilnoprawną. W ocenie Sądu Rejonowego rację miała strona powodowa wskazując, że w niniejszej sprawie strony umowy nie były równorzędnymi podmiotami stosunków cywilnych, które w sposób swobodny miały możliwość kształtowania stosunku prawnego. Prowadzenie żłobka jest działalnością regulowaną, a ich zakładanie i utrzymywanie należy do zadań własnych gminy, a zatem podstawą obowiązku rodziców w zakresie odpłatności za pobyt dziecka w żłobku jest istnienie ważnej uchwały Rady Gminy w tym zakresie. Swobodne określanie i wymaganie przez Gminę opłat od rodziców za uczęszczanie ich dzieci do żłobka bez istnienia wymaganego aktu prawa miejscowego byłoby zatem sprzeczne z zasadą legalizmu. Nie została więc spełniona podstawowa przesłanka skuteczności zarzutu potrącenia w postaci wzajemności wierzytelności.

Sąd oddalił wniosek pozwanej Gminy O. o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność wynagrodzenia przysługującego jej z tytułu świadczenia usługi opiekuńczo-wychowawczej w stosunku do małoletniej H. Z. na podstawie art. 227 kpc, gdyż nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Sąd wskazał ponadto, że nie było podstaw do zastosowania art. 411 pkt 2 kc. Świadczenie strony powodowej spotkało się ze wzajemnym świadczeniem ze strony jednostki budżetowej gminy w postaci zapewnienia opieki dziecku powodów, jednak wobec stwierdzenia nieważności uchwał, na podstawie których wpłaty następowały, nie mogły one wywołać skutków prawnych. Przyczyną stwierdzenia nieważności był brak jasnego określenia wydatków związanych z pobytem dzieci w żłobku, przez co sposób ustalania opłat i ich wysokości nie mógł być kontrolowany. Nie sposób zatem wywnioskować, że opłaty uiszczane przez powodów były ekwiwalentne ze świadczeniami ze strony pozwanej Gminy, a ich wysokość była prawidłowa, a w konsekwencji, że żądanie ich zwrotu od Gminy jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

W ocenie Sądu Rejonowego żądanie powodów zasadne było również w zakresie zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie. O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc.

W złożonej apelacji pozwana zaskarżyła wyrok w całości, wnosząc o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu oraz o zasądzenie od powodów na jej rzecz kosztów postępowania za obie instancje.

Zarzuciła naruszenie prawa materialnego: art. 410 § 2 kc poprzez przyjęcie, że powodowie spełnili na rzecz pozwanej świadczenie nienależne ze względu na skuteczne zakwestionowanie w trybie postępowania administracyjnego uchwały Rady Miasta O. z dnia 28 czerwca 2011 r. nr IX/89/11 wraz z uchwałami ją zmieniającymi, podczas gdy strony postępowania łączyła umowa cywilnoprawna, z której wynika odpłatny charakter świadczenia, a ponadto poprzez przyjęcie, że świadczenie powodów pozbawione było podstawy prawnej, podczas gdy brak uchwały Rady Miasta O. miał charakter przejściowy, natomiast roszczenie o zwrot powstaje jedynie w sytuacji ostatecznego i trwałego odpadnięcia podstawy prawnej; art. 735 § 1 kc poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy zarówno z umowy, jak i z ustawy o opiece nad dziećmi do lat 3, wynika odpłatny charakter świadczenia, a okoliczności tej nie zaprzeczają również powodowie; art. 498 § 1 kc poprzez przyjęcie, że wierzytelność pozwanej nie istnieje, podczas gdy została ona wykazana przez pozwaną oraz poprzez przyjęcie braku wzajemności wierzytelności ze względu na jej publicznoprawny charakter, podczas gdy opłata za żłobek jest świadczeniem cywilnoprawnym; naruszenie art. 411 pkt 2 kc poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy wniesienie opłaty przez powodów za pobyt i wyżywienie małoletniej H. Z. było zgodne z umową, ustawą, założeniem ustawodawcy, prowadzoną w Polsce polityką prorodzinną, zasadami sprawiedliwości społecznej i solidaryzmu. Skarżąca zarzuciła również naruszenie art. 227 kpc.

Powodowie wnieśli o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego od pozwanej na ich rzecz, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji, dokonując jednak odmiennej ich oceny prawnej.

Nie ulega wątpliwości, że Uchwały Rady Miasta O. w zakresie wysokości opłat za świadczenia udzielane przez Ż. Miejski w O. zostały uznane za nieważne, a zatem powodowie uiszczając opłaty za pobyt dziecka w żłobku miejskim w wysokości określonej w w/w uchwałach co do zasady spełnili świadczenie nienależne.

Zdaniem Sądu Okręgowego żądanie przez powodów zwrotu kwot otrzymanych przez pozwaną Gminę za pobyt małoletniej H. Z. w Ż. Miejskim w O. jest jednak sprzeczne z zasadami współżycia społecznego – art. 411 pkt 2 kc.

Powyższy przepis znajduje zastosowanie w sytuacji gdy ten, kto spełnił świadczenie, nie był prawnie zobowiązany, lecz można mu przypisać moralny obowiązek wobec przyjmującego świadczenie; w takiej sytuacji spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współżycia społecznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2004 r., II PK 18/04). Przesłanka zgodności z zasadami współżycia społecznego i czynieniu im zadość odwołuje się do systemu wartości

i ocen, dlatego powinna być ona dokładnie badana w każdej sytuacji faktycznej związanej z jej podniesieniem. Nie będzie więc można żądać zwrotu świadczenia, gdy odpowiada ono obowiązkom akceptowanym przez społeczeństwo lub też przyjętym zwyczajom postępowania, jest uzasadnione względami słuszności oraz gdy żądaniu zwrotu sprzeciwia się poczucie sprawiedliwości.

Wskazać należy, że zgodnie z art. 23 ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do 3 lat, rodzice zobowiązani są do ponoszenia opłat za pobyt oraz wyżywienie dziecka w żłobku. Przepis art. 58 ust. 1 w/w ustawy stanowi zaś, że wysokość opłat ustala rada gminy w drodze uchwały.

Podkreślić trzeba, że zarówno WSA, jak i NSA w uzasadnieniach wydanych orzeczeń nie kwestionowały samego faktu odpłatności za pobyt dziecka w żłobku, a jedynie sposób określenia opłat za świadczenia udzielane przez żłobek. Wskazano na konieczność przygotowania przez Radę Miasta O. takiej regulacji, która będzie uwzględniała wymóg ekwiwalentności świadczenia udzielanego przez żłobek. Jak zaś wskazano w apelacji Rada Miasta O. istotnie podjęła nową uchwałę uwzględniającą kwestie wskazane przez sądy administracyjne. Nie ulega wątpliwości, że tylko intencjonalne działanie gminy związane z prowadzoną przez nią polityką prorodzinną mogłoby doprowadzić do podjęcia uchwały o nieobciążaniu rodziców opłatami lub też do zaniechania jej podejmowania w ogóle.

Należy podkreślić ponadto, że w sprawie bezsporne było, że córka powodów w okresie, za który dokonano płatności, faktycznie korzystała z usług oferowanych przez żłobek, a więc strona pozwana wywiązała się z ciążącego na niej zobowiązania.

Wysokość kwot wpłacanych przez powodów (350 zł miesięcznie, a następnie 470 zł miesięcznie) jest symboliczna i odnosi się bezpośrednio do partycypacji powodów w kosztach opieki i utrzymania w żłobku własnego dziecka. Z przepisów ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 wynika zaś, że zamysłem ustawodawcy nie było obciążenie gminy w całości kosztami utrzymania i opieki nad dziećmi, a wyłącznie jej znaczna w tym partycypacja.

Wobec powyższego uznać należało, że spełnione przez powodów świadczenie czyniło zadość zasadom współzycia społecznego, a zatem nie podlegało zwrotowi. Przeciwnie rozstrzygnięcie oznaczałoby de facto bezpodstawne wzbogacenie powodów, którzy pozostawiając dziecko pod opieką osób pracujących w żłobku, nie ponieśliby z tego tytułu żadnych kosztów.

Z uwagi na powyższe okoliczności powództwo M. Z. i P. Z. podlegało zatem oddaleniu. W tej sytuacji Sąd Okręgowy orzekł jak w punkcie I sentencji na mocy art. 386 § 1 kpc.

W związku z powyższym konieczna była również zmiana rozstrzygnięcia o kosztach postępowania przed Sądem I instancji. Pozwanej Gminie O., jako stronie wygrywającej, należy się zwrot kosztów zastępstwa procesowego – kwoty 1.200 zł ustalonej w oparciu o § 6 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490).

Nadto należało zasądzić na rzecz pozwanej, jako strony wygrywającej, solidarnie od powodów kwotę 1.252 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym. Pozwanej należy się bowiem zwrot uiszczonych opłat od apelacji (352 zł) oraz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym (900 zł – 75 % stawki minimalnej, bowiem w pierwszej instancji nie prowadził sprawy ten sam pełnomocnik) ustalonych na mocy § 6 pkt 4 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 461).

Małgorzata Balcerak-Tkacz Małgorzata Truskolaska-Żuczek Wojciech Szcząska